

НЕНАД ТЕОФИЛОВИЋ

ФРАКТУРА

Београд
2020.
ДЕРЕТА

Библиотека
САВРЕМЕНА СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ

Уредник
Зоран Богнар

Copyright © овог издања *Дерета*

1.

Одјавио сам се с рачунара и спаковао своје ствари. Још један страћен дан у мом животу. Помислио сам: све је боље од овога. Да ме удари ауто. Или да одем у затвор. Можда бих тамо нешто паметно научио. Ако ништа друго, имао бих о чему да сањам. О здрављу, или о слободи. Ето, тако су стајале ствари са мном. Изгубио сам вољу за живот, а признаћете, за човека у тридесет и другој било је то прерано.

А покушавао сам да нађем нешто што би ме држало на површини. Неки хоби? Али, и сама та реч говори да се ради о нечему неважном. Узгредном. А мени је требало нешто јаче. Кад помислим да сам, у једном тренутку, све своје наде полагао у будући посао. Јер, где човек може да се оствари него на послу? Тако сам мислио. И зато сам студирао оно што волим. Архитектуру. Служење људима и лепота облика. Тако сам барем замишљао. Но, није испало тако. Научио сам да архитектура служи форми, да су односи међу просторним облицима најважнији. Али, где је ту човек? Дође и он ту, касније. Само, одмах види да га нико није планирао. Или је стешњен, или изгубљен у превеликом простору. Проводи живот у стаклено-бетонским кавезима, тако зналачки и ефикасно пројектованим. Некад мало више бетона него стакла, некад обрнуто. У зависности од тренутне моде. То је опсег у којем можете да се крећете. Ако хоћете успех. Ако хоћете да добијате наруџбине, награде,

ако хоћете да вас зову креативном младом надом која много обећава. А није да нисам хтео. Који млад човек није жељан признања, славе, новца? Зато сам при крају студија, како то струка корисно налаже, заборавио на човека, и дао се на пројектовање. Успех није изостао. Добио сам прву награду на градском конкурс за уређење напуштене фабрике. Пројекат, наравно, никад није реализован због недостатка новца, али био је то охрабрујући корак. Ако ништа друго, добио сам мало тапшања по рамену. То у тим годинама много значи. А можда ми је помогло и да добијем први посао. Горан, шеф бироа и власник, препознао је у мени велики таленат. Тако је бар рекао. Само, ти послови који захтевају таленат никако нису могли да дођу на ред. Зато је било много оног другог посла, свакако неопходног, али погубног за дух, и заглупљујућег. Радио сам по десет сати дневно и полако почео да заборављам све оно о чему сам некада сањао. Тако сам сазнао како умиру снови, у тишини и неосетно.

Али, очигледно, био сам сувише млад за предају. Једноставно, није било могуће тако живети. Не следећих неколико деценија. Тог дана, када сам искључио рачунар, нисам отишао кући, као обично, већ сам се одлучио за шетњу поред Дунава. Кажу, вода односи отров из душе. Дисао сам дубоко, избацивао из себе стрес, очајање, празнину коју је у мени створио радни дан. Време је био лепо, шеталиште препуно, али ја нисам обраћао пажњу. Само сам мислио на то како

да се извучем из јаме у коју сам упао и из које нисам видео излаз. Знао сам да морам победити очајање, да га пресечем нечим позитивним и одлучним. Морао сам да скупим снагу, јер ако наставим овако, моја воља ће сваким даном бити све слабија, а могућности све мање. Сваки улудо страћен дан круниће мој живот, нагризаће га невидљивом ерозијом, све док на крају не остане ништа. И није важно да ли ће се то десити у тридесет петој или осамдесетој: трагично је осврнути се једног дана око себе и осетити задах ништавила. Утом се тргох, јер на мене залаја пас. Тако је опако залајао да ми пресеке дах, али кад га погледах, насмејаш се самом себи – био је то мали псић, али са моћним гласом. Наставих шетњу после извињења власнице (“Не бојте се, неће он...”), али није била пресечена само моја шетња, већ и моје мисли и тад ми паде на памет нешто врло једноставно: зашто се не вратити на почетак и учинити исто оно што сам учинио на том почетку? Потражити неки згодан конкурс и ту показати шта знаш. Не један, ако треба и педесет, све док те не примете. Свет је довољно велики да барем неком скренеш пажњу. Та једноставна идеја изазвала је у мени налет енергије које моје тело није могло да издржи. Потрчао сам стазом, претичући чак и зачуђене бициклисте. Трчао сам док нисам почео да губим дах. Тај трк ми је повратио енергију, жељу, порив да се крећем, и једва сам чекао да стигнем кући, укључим рачунар и потражим свеже конкурсе.

Четири месеца касније седео сам у бизнис-класи и пијуцкао шампањац. Већ на другом конкурсy добио сам прву награду, а после те награде уследио је и интервју за посао. Ту сам говорио о тензији између геометрије смрти и геометрије живота, о процесу контролисаног хаоса у поступку пројектовања, о фрагментираниости постојања која се одражава у облику грађевине, о архитектури као оруђу за испитивање постојећих друштвених структура, али сам наговестио и да сам свестан реалности коју намеће меркантилни дух нашег времена. Иако ни сам нисам био сигуран шта би све то могло да значи (осим овог последњег), изгледа да су моји слушаоци у том погледу били просветљенији, јер су задовољно климали главом док су ме слушали, и већ тада сам наслутио исход нашег разговора.

Било како било, седео сам у авиону и унапред уживао у ономе што ме чека. Веровао сам: нешто што је почело тако успешно мора да се настави успехом. Прелиставао сам папире које сам добио од своје нове фирме. Да се спремим и размислим како да остварим предстојећи пројекат. Кроз главу су ми пролазиле безбројне комбинације, и чинило ми се да никад у животу нисам имао толико идеја. Премештао сам у глави равни, зидове, степеништа с таквом лакоћом да сам се питао зашто сам до сада толико користио рачунар. Изненада, шампањац у чаши поскочи. Папири ми испаше из руке. Било ми је потребно неколико секунди да схватим: турбуленција. А онда – страх. Следећих

неколико минута нисам био ништа друго него тај страх. Страх од изненадног, непланираног нестајања; утолико ужаснији што се дешавао на врхунцу расположења. Зар је тако кратак пут од неба до ништавила? Зар је могуће да је све тако банално? Зар је могуће да у постојању нема никакве логике? И док сам осећао близину смрти, никад нисам био жељнији живота. Макар да ово падање потраје, да се све продужи за секунду-две, ето, дотле сам дошао. Утом је нестало и светла у авиону, а стомак као да је полетео ка глави. Није поштено, није поштено, пролазило ми је кроз главу, као да ће ми та јадиковка помоћи. А онда се вратило светло. Авион се изненада смирио. И као што је на почетку телу требало времена да схвати шта се дешава, тако ми је сада срце и даље лупало, не региструјући нову ситуацију. Са разгласа нас смирујући, али помало дрхтави глас обавести да је све у реду и да ће ускоро бити послужен оброк. Имао сам среће, помислих, да се ово десило после оброка, лепо бих се исповраћао.

До тренутка када сам ушао у аеродромску зграду, већ сам на све заборавио. Преда мном је био нови живот и требало је усредсредити се на њега. Пратећи знакове који ће ме довести до пртљага, трудио сам се да из себе уклоним свако сећање. Од њега можда могу да живе стари људи, али за младог човека оно је погубно. Оскудно, неучвршћено, а ипак јако, сећање може прогутати будућност. А опет, нисам тада знао да то и није

толико тешко колико ће бити тешко примити у себе ново небо (и то мислим дословно, на небо са облацима и треперењем летњег ваздуха), хладну новину свега, звук туђег језика и све ситне ствари које иначе не примећујете, али које у новом и непознатом контексту нарастају до апсурдних размера. Али биће времена за све то, а сада, срећом, гужве није било, и моји кофери су се на траци брзо појавили. Кроз царинску контролу прођох без питања. Сада је само требало узети такси и одвести се до хотела чије сам тешко памтљиво име имао негде записано. Био сам уморан и једва сам чекао да легнем, али када је за то дошло време никако нисам могао да заспим, ометан мислима о свом првом дану на послу, који ме је чекао сутра.

2.

Ушао сам у велику стаклену зграду и пријавио се на рецепцији. Рекли су да ће неко брзо доћи по мене. Погледао сам око себе и увис. Стандардна зграда, али са неким занимљивим решењима. Високи хол, премрежен стакленим стазама на различитим нивоима. Ти високи холови у пословним зградама одувек су ме подсећали на катедрале. Висина је ту да умањи. Да изазове страхопоштовање. Да вас одмах увери како сте се нашли на месту на коме се дешава нешто бескрајно важније од вашег живота.

„Никола Томич?“ – зачух своје име, мало искривљено. Руку ми је пружао средовечни човек са срдачним осмехом. „Јакоб Кац. Драго ми је да сте стигли. Да ли сте се већ сместили?“ Ускоро смо седели у његовој канцеларији, ако би се то тако могло назвати, јер је била само назначена стакленим панелом. Објашњавао ми је оно што сам већ знао, али што није било наодмет поновити. Биро има три партнера, од којих је он један. И тридесет девет запослених. Тренутно раде на неколико пројеката, а биће их још, тако да очекује се да се фирма шири. Прилике за напредовање су одличне, а све зависи од мене. У хотелу могу да останем недељу-две, док не нађем стан, у чему ће ми помоћи службеник за људске ресурсе. Нисам имао додатних питања, па пређосмо у суседну просторију у којој су били чланови мог будућег тима. Дик, шеф пројекта, мало старији од мене, Јан и Катрин, архитекти, мојих година, можда и млађи. Укратко смо разменили информације о томе шта смо до сада радили, а онда ме Јакоб одведе до мог стола, који је, као и остали, био у великом отвореном простору (због лакше комуникације, како рече Јакоб). Једна страна тог простора гледала је на шуму у даљини, док је друга гледала на паркинг. У први мах осетих нелагодност од толиког простора, тако различитог од стешњених просторија у којима сам до тада радио. Но, посао ме је брзо закупио, па сам престао да обраћам пажњу на то. Био је пријатан тај први дан. Сусрет са новим, не само послом, него и животом. Преда мном се отвара ла будућност са безброј могућности и обузимала ме је

лака језа од помисли на то да ћу ја, сваким својим коракком, бирати и одређивати ту будућност.

И заиста је било тако. Бацио сам се на посао свом снагом. Радио сам не само у радно време већ сам о послу размишљао за време шетњи, док једем, пред спавање. То ме нимало није оптерећивало, напротив, то ме је испуњавало. Уз то, помогло ми је да савладам усамљеност, коју је само делимично ублажавала размена електронских порука са пријатељима из отаџбине. Први пројекат је одлично прошао, иако је то био мањи, пробни посао. Радило се о ентеријеру мањег хотела. Јакоб ми је намерно дао посао који сам могао самостално да урадим, како би се уверио у моје способности. И био је задовољан. Чак изузетно задовољан, видео сам му то на лицу, иако је на речима био суздржан. Следећи пројекат радио сам са Јаном и Катрин. Био је то већи залагај, али истовремено и први прави посао. Преуредили смо један стари магацин, а како сам раније радио нешто слично, брзо сам се снашао и практично преузео вођство у тиму. Магацин је требало преуредити у позориште, што на први поглед не изгледа као проблем јер, ако нема ничега другог, барем има простора. Међутим, то је била варка. Кад смо први пут отишли на лице места, уплашила ме је толика празнина. Требало ју је испунити, учинити је акустичном, требало је наћи право место за позорницу, гледалиште, помоћне просторије. Јан и Катрин су се показали као одлични и талентовани сарадници, а Дик

ми је, без имало сујете, препустио иницијативу када је видео да имам употребљиве идеје. Позориште сам, неочекивано, оријентисао по ширини, то јест позорницу сам поставио на широј страни магацина. Уређење по дужини, по мојој процени, оставило би сувише дубоко гледалиште, тако да они у последњим редовима не би ни видели, ни чули добро. Зато сам добио простор са стране, који сам искористио за још једну, мању сцену (са леве стране), а између ње и велике сцене поставио сам помоћне просторије. То је била основна идеја, која се и осталима допала. Они су додали своје, тако да смо заједно све то осмислили до краја. Када су почели радови, ишао сам сваки дан тамо (поред посла у бироу) и лично давао инструкције извршиоцима. Наиме, иако нисам имао превише искуства, знао сам да само пројектна документација није довољна: ако им нешто не буде јасно, урадиће то онако како они мисле да треба, а не онако како сам ја замислио. Тако сам био заузет од јутра до вечери и морам признати да ми је то пријало. Зближио сам се и са радницима, међу којима је било људи са разних страна, па и нашег света. Допало им се то што се нисам постављао према њима с висине, нисам само наређивао него сам их и питао за мишљење, а они су то умели да цене. Али, нисам то радио само зато да бих их одобровољио, већ сам и ја доста научио од њих, о детаљима који увек измичу, а могу озбиљно да покваре ствари. Ни покоја тура пива на крају радног времена није била наодмет. Повукли бисмо се у магацин, да нас нико не види, и причали о бившем и

садашњем животу. У ствари, углавном су они причали, а ја слушао. Лех, Пољак, ту је већ две године. Иде с посла на посао, добро му иде, али му недостаје породица. Има супругу и двоје мале деце. Повремено оде у Пољску, између послова, али му то није довољно. Жао му је да му деца расту без оца, али шта се може. Жена је незапослена, каже, а неко мора да храни сва та гладна уста. Питам га како је у Пољској, а он само одмахне руком. Да је добро, не би био ту, каже, а ни ово није нека срећа. Питам Клаудија откуд он, јужњак, овде на северу, а он каже да му је свеједно, иде тамо где има посла. Урмас, Естонац, само ћути. Ту је и неколицина домаћих, али ни они не делују срећније. Какав ли ћу бити ја за неколико година, питам се док седим с њима. Знам да је преда мном отворено много више путева, али стрепим, кад их видим тако изгубљене и забринуте.

Али, за сада уживам. Или, макар, не стижем да бринем. Ту је и драж новине, откривање новог света, толико различитог, барем на површини, од оног из којег сам дошао. Фасада на свакој згради беспрекорна, као да им зуб времена ништа не може, графити нестају чим се појаве, градски аутобуси иду тачно у минут, а и људи су некако смиренији, упркос свеprisутној атмосфери ужурбаности. На послу нема конфликта, све се решава разговором и изгледа као да су сви задовољни исходом. На крају, ако се и деси нека разлика у мишљењима, све је дефинисано процесима, тачно се зна ко ће да одлучи и сви су спремни да прихвате ту одлуку без гунђања. Све функционише без застоја и недоумица.

Ненад Теофиловић
ФРАКТУРА

За издавача
Дијана Дерета

Лектура и коректура
Дерета доо

Ликовно-графичка опрема
Марина Славковић

Прво ДЕРЕТИНО издање

ISBN 978-86-6457-300-9

Тираж
1000 примерака

Београд 2020.

Издавач / Штампан / Пласман
ДЕРЕТА доо

Владимира Роловића 94а, 11030 Београд
тел./факс: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Књижара ДЕРЕТА
Кнез Михаилова 46, тел.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ТЕОФИЛОВИЋ, Ненад, 1963–

Фрактура / Ненад Теофиловић. – 1. Деретино изд. –
Београд : Дерета, 2020 (Београд : Дерета). – 221 стр. ; 20 см.
– (Библиотека Савремена српска књижевност / [Дерета])

Тираж 1.000.

ISBN 978-86-6457-300-9

COBISS.SR-ID 14090761